

דיני
**מצות
ביעור
שבועית**

נכתב ונערך ע"י
הגאון רבי לוי גרוסברד שליט"א
ראש ישיבת תורת חיים בית שמש

אקדמות מילין

כלל העניין הוא שאינו רשאי שינהוג בשדה ובכרמו מנהג אדון כלל, אלא שיהיו כל פירותיו הפקר לכל העולם ושיזכה בהם אפילו הדיוט שבישראל כמוהו. ולכך צוותה התורה מצוה זו שיהיו כל מיני הממשלה ואדנות שבתחוננים בטלים בעבודת הארץ, כדי שיתבונן האדם בליבו כי אין עיקר האדנות והממשלה אלא לאדון הכל ב"ה.

(רבינו בחיי ויקרא כה)

זו ממשיכה לשנה השמינית, כאשר כל איש ישראל שיש בידו מהפירות הקדושים בקדושת שביעית, בהגיע זמן הביעור, נוהג בהם מנהג הפקר, ומודיע ומכריז רבים שוב - במעשיו, כי לה' הארץ ומלואה, וגם פירות שכבר בביתו - לא רק בשדה - אינם שלו, אלא של הקב"ה. הנהגה זו הנמשכת בכל פרקי השנה, היא המשך עבודת ה', אשר לו הארץ ומלואה וכל אשר בה.

בפסחים (נג, א) מובאים הזמנים העיקריים של הביעור בשנה השמינית - "אוכלין בענבים עד הפסח, בזיתים עד העצרת, בגרוגרות עד החנוכה, בתמרים עד הפורים". כתב בספר מעם לועז (דברים ד) בביאור מצות הקהל במוצאי השביעית: תכלית השמיטה להראות שהעולם הזה הוא הבל, והעיקר הוא עבודתו יתברך, וכדי להודות בזה הפקיר האדם את כל אשר לו בשביעית, ובמוצאי שביעית כאשר עם ישראל כבר מודרכים בדרך ישרה זו לבטל את ענייני העולם הזה, זו השעה הרצויה להשריש בליבם לחזק את עבודת ה' יתברך, ולכן גם נצטוונו זאת בזמן ישיבתנו בסוכה, שאף היא באה להראות שכל חיינו כאן בעולם הזה בדירת ארעי הם באופן זה, מצטרפים שני הזמנים האלה שבהם ילמד האדם שלא יעשה שום דבר עיקר כי העיקר הוא אך ורק עבודתו יתברך.

יתכן כי השנה השמינית, מהווה שנת סיכום לאותו בית מדרש של השנה השביעית, בית מדרש שלימד אמונה ובטחון. ולכן בכל עתות השנה, בה מתאספים איש וביתו ושמחים בשמחת החג והמועד, ניתן שוב הזדמנות "להתעורר שוב על אותם לימודים כי לי הארץ".

העיסוק במעשה ההפקר, גם אם נעשה בפני אוהביו, עצם המעשה שמוצאי מביתו ומפרסם ענין הביעור, ושוב חוזר וזוכה, הרי זה חריש נוסף בפנימיותו, נוסף על כל המעלות הנשגבות שהשיג בשנת השביעית לחזור ולהפנימם שוב. החשבון והמעשה בשיוור ג' סעודות לו ולבני ביתו, זה אותו מהלך של "סדר מוסר" וחזרה והפנמה על הנלמד לעשות חרישה עמוקה בליבו שיתנו אותותם עד לשביעית הבאה. וכדברי בעל ספר החינוך - אחרי המעשים נמשיכים הלבבות.

אותם הזוכים וממשיכים את קדושת השביעית בהנהגת ושמירת ההלכות גם לאחר השנה השביעית, זוכים הלאה לישוב בצילא דמהימנותא של "לי הארץ", ואדם הזוכה ליישב בצילו של הקב"ה ולאכול משולחנו, זוכה לברכת ה' כל הימים, אשריו ואשרי חלקו.

בחוברת המובאת לפניכם, הובאו ולוקטו הלכות ועיונים שמטרתם לעורר, לחבב ולקרב את מצות הביעור לכל אחד ואחד, דברי הלכה ולא למעשה [כ"א יעשה כדעת רבותיו], ועיקרה להיות לעזר ולהורות על האפשרות לזכות בקיום מצוה נפלאה זו. הבאה לפתחינו אחת לשבע שנים בבחינת מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה.

חוד החנית במצוות השמיטה הוא ביסוס האמונה והבטחון בה' יתברך בלי שום פשרות. אדם המגיע לדרגה שהוא מפקיר את נכסיו, מפקיר את עצמו, ומשליך על ה' יהבו, הוא ספר מוסר מהלך על מידת האמונה והבטחון אליו יכול האיש הישראלי להגיע.

ידוע המעשה הנורא באלשיך הקדוש, שבדרשתו בפני תלמידיו הקדושים על ענין השמיטה חיזק את מדת הבטחון בה', באמרו: מי ששם מבטחו בה' לגמרי, אינו צריך לדאוג לכלום, וכל כמה שהאדם בוטח יותר בה' כך הוא צריך לעשות פחות. אחד משומעי לקחו היה יהודי תמים שהיה חוטב עצים ומוכרם, ובקושי היה מפרנס את בני ביתו. ומשמע את דברי האלשיך, אמר לאשתו - מחר אפסיק לעבוד ואלך ללמוד בבית המדרש, והקב"ה ישלח לנו כדי פרנסתנו. וכאשר אמר כן עשה, למחרת הלך לבית המדרש לעסוק בתורה, ולא יצא כלל לעבודתו.

סוסו של חוטב העצים שהורגל שכל יום בעליו מנהיגו ליער, המתין לאדונו, וכיון שראה כי בעליו מתאחר, החל ללכת לבדו אל היער בדרך אשר בה הורגל. באותו העת, עבר שם נכרי אחד וחפר ומצא אוצר גדול של אבנים טובות ומרגליות. בעודו תר אחרי אפשרות לשאת את משאו, וישא עיניו וירא והנה עגלה רתומה לסוס לפניו, מיד העלה את האוצר על גבי העגלה והחל לנהיג בדרך לביתו, אולם בדרך נפל ענף עץ עבות על ראשו של הנכרי והרגו, הסוס שנותר שוב ללא מנהיג, ורגיל היה לשוב לבית בעליו לפנות ערב, חזר כדרכו לבית בעליו. בני הבית שכמעט והתייאשו מן הסוס הופתעו לגלות בתוך העגלה את האוצר. בשמחתם כי רבה החליטו לערוך סעודת הודיה לה' ית' על הטוב אשר גמלם. כאשר היהודי שב לעת ערב מבית המדרש, ושמע מבני ביתו את אשר אירע, וראה את הסעודה הגדולה שהכינו בני ביתו, שמח שמחה גדולה, ומיד רץ לבית המדרש לספר הדברים לאלשיך הק' ולבני חברתו.

באותה שעה חלשה דעתם של תלמידי האלשיך הקד', במה נגרע חלקם שהם לא זכו למופתים כאלו, השיב להם האלשיך הקד': היהודי הזה שם באמת מבטחו בה' ולכן זכה למה שזכה, אבל אתם אינכם מאמינים באמת, כי כדי שהקב"ה יעשה לכם נס שהוא מחוץ לטבע, צריך אמונה ובטחון אמיתיים בהשם. (השמיטה בג"ה)

אמונה ובטחון חזקים שכאלו נוכל להשריש בעצמנו ע"י למודה וקיומה של מצות השמיטה. בשנת השמיטה זכינו למצות השבתה - חרישה, זריעה, קצירה. פעולות אלו מטרתם כד' חז"ל (סנהדרין לט, א): אתה הוא תלמידא, אמר ליה: מאי טעמא דשביעיתא? - אמר ליה: השתא אמינא לכו מילתא דשויה לתרוייהו. אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: זרעו שש והשמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא. מטרה זו מוחדרת בשביית הארץ, באכילת פירות שביעית בקדושת שביעית, וההנהגה בקדושתם. ומצוה

אוצר דינים

מהו
אופן
ההפקר?

שביעית יא, ז יא, ו. דלא כשיטת הרמב"ם שמו"ג, ז שמצות ביעור הוא לבער כפשוטו מן העולם]

אם יש טירחא גדולה להוציא הפירות החוצה, יכול להפקיר בפני שלשה אפילו אם לא הוציאם החוצה [צה"ל ז, כ"ט בשם החזו"א] אם מפקיר קודם זמן הביעור, אין צריך להוציא מביתו, רק שימנע מלחזור ולזכות עד אחר זמן הביעור, כדי שלא יצטרך שוב לבער [צה"ל ז, כט]

אם
הפירות
ממנו
רחוקים

מי שפירותיו נמצאים רחוק ממנו, ואין לו אפשרות שאחרים יוציאום מרשותו, יפקירם בפני שלשה, וישכיר מקומם למישהו, ובהו יקנה הפירות עבור כל ישראל [משנת יוסף ח"ג לו, ג]

מי המפקיר ובפני מי מפקיר?

מותר להפקיר בפני שלשה ידידים, שלא יקחו את הפירות לעצמם, וישאירו אותם לבעל הבית לקחתם בחזרה.

ואם אין לו אוהבים, וכל מי שיפקיר בפניו יזכה בו, ימתין עד שיהא השוק פנוי שלא יהיו שם בני אדם, ויוציא לשוק ויצעק בקול הרי הן הפקר, שישמעו ג' אנשים מרחוק, ועד שיבואו לזכות בהן יקדים הוא עצמו ויזכה [דר"א ז, יז]

ההפקר צריך להיעשות ע"י בעל הבית ולא על ידי שליח [מ"ב תלד, א]

הפקר
בפני
נשים
וילדים

אותם ג' אנשים אשר מפקיר בפניהם, י"א שיכולין להיות אפילו אשתו ובניו [תשו' מהרי"ט סי' פ, ה]. וי"א דצריך שיהיו כשרים לעדות [כף החיים או"ח סי' רמ"ו בשם מנחת פתים] ולכאורה מספיק בשנים מהם ראויין לעדות. ודעת הגריש"א שלא מועיל בפני נשים ובפרט אשתו ובניו [צה"ל ז, ל ארחות רבנו ח"ב עמ' שנ"ד]

מצות ביעור

בשנת השמיטה אסור לזרוע לחרוש ולעשות עבודות בקרקע, מ"מ מותר לאכול מגידולי הארץ הגדלים מעצמם. אבל יש לזה הגבלה שאין אוכלים פירות שביעית - בין פירות שלקט משדהו ובין פירות שלקט משדות אחרים, בין פירות האדמה ובין פירות העץ, בין אם הם מאכל אדם ובין אם הם מאכל בהמה, וכל הנעשה מהם כגון יין ושמן, אלא כל זמן שאותו המין מצוי בשדה וחיה אוכלת ממין זה מן השדה, בזמן זה אתה אוכל ממנה שבבית, כלה לחיה מן השדה חייב אתה לבער את אותו המין מן הבית.

זהו יסודה של מצות ביעור פירות שביעית, שכאשר מגיע זמן שנגמר היבול בשדות, עליו לבער המאכל הקדוש בקדושת שביעית מביתו, ואם נתקיימה מצות ביעור המאכל מותר באכילה [ויקרא כה ז, יז תו"כ שם, פסחים נב, א רמב"ם שמו"ז ז, א].

מצוה זו מוטלת גם על נשים שיש ברשותם פירות שביעית [דר"א א בבה"ל]

ישנם ב' דרכים עיקריות לביעור שביעית:

א' ביעור על ידי הפקר

ב' ביעור על ידי שיוור מזון ג' סעודות

מהי
מצות
ביעור?

איך
עושים
את
הביעור
למעשה?

ביעור על ידי הפקר

הביעור נעשה על ידי שבעל הבית מוציא את המאכל מביתו למקום ציבורי שאינו שמור [אם יוציא לחדר מדרגות נעול וכד' יזכו מיד בעלי החצר המשותפת], ואומר: אחינו בית ישראל כל מי שצריך ליטול יבא ויטול. ומפקיר את המאכל בפני שלושה אנשים. [רמב"ן ויקרא פסחים נב, ב בתוד"ה ומתעברין. ר"ש ור"א שביעית ט, ח חזו"א

אוצר ידיעות

ולקיים בהם דין ביעור. או שאינו אלא שכשרוצה לאכול את הפירות לאחר זמן הביעור צריך להפקירם, אבל אם אינו חפץ בהם יכול להניחם ברשותו ויאסרו [ראה בפסחים נב, א ובראשונים שם שמוכח דהוי מצוה חיובית וע"ע צפנת פענח הלכ' יו"ט]

האם ראוי להשיג פירות שביעית לפני זמן הביעור כדי לקיים המצוה?

כתב החכמת אדם (שערי צדק יט, ו) שאם אין לו פירות בזמן הביעור צריך לקנות כדי שיוכל לשורפם ולקיים מצות ביעור. וחלקו עליו האחרונים דהא חומרא דאתי לידי קולא היא.

והנהוגים כשיטת הרמב"ם שביעור הוא רק בשריפה נוהגים

מצות ביעור האם מן התורה או מדרבנן?

מח' ראשונים, י"א שדין הביעור הוי מן התורה והוא מצות עשה [רש"י ר"ה טו, א ויומא פג, א ד"ה טבל ועוד ראשונים]. והא דלא מנוהו מוני המצוות בכלל התרי"ג ביאר הגר"י פערלא (ברס"ג מצוה ס"א) דלא חשיבא מצוה בפנ"ע למנין המצוות ונכללת במצות השמיטה. ואמנם דעת הרמב"ן [ויקרא כה, ז] דמצות הביעור מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

האם מצות ביעור הוא רק באופן שרוצה לאכול הפירות לאחר הביעור?

יש לחקור בגדר המצוה האם זו מצוה חיובית להפקיר הפירות

אוצר דינים

השלמת הג' סעודות לאותו המין.

מינים
שונים
של יין

יין של שביעית שמזוג במים מחשבים בחשבון ג' הסעודות את כל התערובת כפי שהיא עכשיו כיון שיין מזוג נחשב כולו יין.

ביש לו מינים שונים של יין, אינו יכול להשאיר מכל אחד מהם שיעור ג' סעודות, ולענין זה נחשבים כמין אחד [צה"ל ז, כא]

הגיע זמן הביעור של כמה מינים ביום אחד, מסתברא שמותר לו ליקח ג' סעודות מכל מין ומין, אפילו שעל ידי כך יהיה לו הרבה יותר מג' סעודות, שהרי יש לו האפשרות לאכול ממין זה או ממין האחר, וצ"ע [ש"ש עמ' צב]

מי שזוכה מפירות שביעית שהופקרו במצות ביעור בין אם המפקיר בעצמו חוזר וזוכה בהן ובין אדם אחר, יכולים לזכות בכל הפירות שהופקרו אפילו אם יש שם יותר ממזון ג' סעודות [מעדני ארץ שביעית ר, ט"ו]

אין
מחשבין
שיעור
שלוש
סעודות

כמות שלוש סעודות נקבעת לפי הדרך שרגיל לאוכלם, ולכן אי אפשר לחשב מין אחד שיאכל רק אותו לשלש סעודות שלימות, אלא בכמות הרגילה. לדוגמא: אם נשאר בידו תפוחים והגיע זמן ביעורם, ישאיר כמות תפוחים שרגיל לאכול הוא ובני ביתו במשך שלוש סעודות שאוכל בהם גם מאכלים אחרים. [משפטי ארץ ל בשם הגריש"א]

קופסת
שימורים
פתוחה

פתח קופסת שימורים אפילו גדולה מאד וכדומה והתחיל להשתמש בתכולתה באופן שלא ישמר לזמן מרובה ויצטרך לאכול לפני שיתקלקל, הרי זה כמבוער. אך דוקא כשעושה כן לפני התחלת זמן הביעור. אמנם אם ישנה אפשרות לסגור את החבית לאחר שפתחה באופן שהמאכלים הכבושים שבתוכה ישמרו כתקנם ללא שום קלקול, אין תכולתה נחשבת כמבוערת, ויש להפקירה כדין

<<<

האם ראוי לזכות מהמפקיר ומה דין ההפקר?

בארחות רבינו (ח"ב עמוד שני"ד) מסופר, שמרן הקה"י זצ"ל כעס מאד על אלו שזוכים מהמפקירים בזמן הביעור בשביעית, ואמר בקפידא הלה מקיים מצות ביעור ובא פלוני וזוכה בזה...

אחר ההפקר יכול לשוב ולקחת לביתו כל כמות שירצה, וינהג בהם קדושת שביעית [סדר השביעית, מנח"ש נא]

כמה כמות המזון שישאיר ומה ומי כלול בזה?

ישאיר לעצמו או יחלק את המאכל לאנשים אחרים שאין להם מזון שלוש סעודות, בתנאי שלא ייתן לאחד יותר ממזון שלוש סעודות [משנה ט, ח וחזו"א שם]

הזמן שנתנו לו כדי לחלק מזון שלוש סעודות, הוא עד שקיעת החמה שבאותו יום [חזו"א יא, ו]

אינו יכול ליקח ג' סעודות בשביל בניו או אורחים שיבואו אליו למחרת יום הביעור, אע"פ שאם הותיר מותר לו לאוכלם לעולם.

בחור ישיבה האוכל בישיבה, אף שלדינא נקרא סמוך על שלחנו מ"מ לגבי זה איננו נחשב במנין אנשי הבית. ובישיבות או במלוונות או באולמות נמדד השיעור לפי כמות האנשים שהזמינו סעודתם [ש"ש עמ' קג].

אם יש לו יותר ממזון ג' סעודות, יכול להקנות לאחרים אם יודע שאין להם [חזו"א יא, ו]

מותר לו ליקח מזון ג' סעודות, אף אם יש לו כבר בביתו פירות שאין בהם קדושת שביעית מאותו המין, אבל אם יש לו בביתו פירות שיש בהם קדושת שביעית מאותו המין אין לו ליקח אלא עד

האם
ראוי
לזכות
מהמפקיר

ביעור
על ידי
שיעור
מזון
ג' סעודות

האם
בחור
בישיבה
נחשב
במנין
בני
הבית

אוצר ידיעות

[ש"ש עמ' קנג]

קיבל יין ולא יודע אם נתקיים בו מצות ביעור, מה יעשה?

מי שקיבל בקבוק יין מאוצר בית דין ואינו יודע אם היה ברשות האוצר בית דין בזמן הביעור ולא היה חייב בביעור, או שמא היה ברשות מי שלא הקפיד לבערו ונאסר, ואינו זוכר ממני קיבל היין כדי לברר אם היה ברשותו בזמן הביעור וביעור, או שמא גם הוא קבלו מאחרים, אין צריך לחשוש שמא לא קיימו בו מצות ביעור [פירות שביעית כ' הערה קפ"ז בשם הגרנ"ק וראה משנת יוסף ד, כ"ב]

<<<

להשתדל לא לרכוש מוצרי אוצר ב"ד לפני פסח כדי לא להכנס לספק לגבי מהו ביעור.

ולמעשה הובא שהחזו"א היה מפקיר פירותיו בכל בכל יום וזוכה בהם, כדי לקיים פעם אחת מצות ביעור בזמנו [הגרשו"א כתבי מעדני ארץ שביעית ט, ח].

פירות שחל זמן הביעור בשבת מה יעשה?

חל זמן הביעור בשבת, בעלמא נחלקו האחרונים אי כשם שקנין אסור ה"ה הפקר, וקימא לן דלכתחילה אסור ולכן יפקירנו מערב שבת ולא יחזור לזכות בו עד אחר שבת. שכח ולא הפקיר בערב שבת יפקירנו בשבת דלצורך מצוה שרי [עני' שבת קלא, א

אוצר דינים

וצריך לבערה כדין לפי המין שיש לבערו ראשון.

מה חייב בביעור, [מאכלים ובליעות בכלים]?

כל מאכל אדם ומאכל בהמה, וכן שיירי מאכל שיש בהם קדושת שביעית, בשמים, מיני צבע ומאור, חייבים בביעור. [שביעית ז, א רמב"ם ז, יג תוספתא ה, ד]

יבול שאינו ראוי למאכל בהמה אינו חייב בביעור. [חזו"א יג, יא] תערובת של יבול שביעית שנתערב ביבול שאינו של שביעית, אם היבול שביעית נתן טעם בתערובת, הכל חייב בביעור. [חזו"א יא ג, ה]

יבול שביעית בתערובת

כלים שהתבשלו בהם יבול שביעית לפני זמן הביעור, אינם צריכים ביעור או הגעלה כשמגיע זמן הביעור [קה"י ח]. אמנם אם אחר זמן הביעור נבלע בהם טעם פירות שביעית שלא נתבערו ונאסרו, הרי זה ככל בליעת מאכלות אסורות שאוסרת את הכלים וצריך להגעילם.

"דמי שביעית" וכן דברי מאכל שחלה עליהם קדושת שביעית על ידי שהוחלפו ביבול שביעית, חייבים בביעור. [שביעית ז, א רמב"ם ז, ז]

יבול שהוא הפקר בין תלוש מהקרקע בין מחובר, אינו חייב בביעור בתנאי שהיה הפקר לכל בזמן הביעור. [חזו"א יג, ז ט, ג מנח"ש יא]

יבול של אוצר בית דין, כל עוד שנמצא בידי שלוחי בית דין בזמן הביעור, אינו חייב בביעור, ואם הגיע לידי הציבור לאחר זמן הביעור פטור מביעור. [רמב"ן ויקרא כה חזו"א יא, ז]

יבול של אוצר בית דין

מתי הוא זמן הביעור?

בזמן שנגמר גידול היבול ממין מסוים בשדה, או שנשאר יבול ונרקב עד כדי שאינו ראוי למאכל בהמה אותו יום, עד שקיעת החמה הוא זמן הביעור לאותו מין. [חזו"א טו, ב יג, כב]

יש מינים שזמנם נקבע על פי דברי חז"ל: תמרים בפורים, זיתים ושמן בשבועות, ענבים ויין בפסח, תאנים בחנוכה. [פסחים ג, א

רמב"ם ז, יא סדר השביעית]. וראוי לכל אחד להחזיק ברשותו את לוח הזמנים המפורסם על ידי ועדות הכשרות, המפרטים פירוט מדויק לכל מאכל זמן ביעורו.

במינים שיש ספק מהו זמן ביעורם, יש להפקיר בכל יום מימות הספק, ויכול לחזור ולזכות בהם אחר ההפקר. [חזו"א כו וסדר שביעית,

הגיע זמן הביעור, ונשאר בידו מזון שלוש סעודות לו ולבני ביתו, אינו צריך לבערם] [שביעית ט, ח ר"ש חזו"א יא, ו סדר שביעית מנח"ש נא]

מקרים שונים בביעור:

דמי שביעית

דמי שביעית או מאכלים שנתפסו בהם קדושת שביעית על ידי שהוחלפו ביבול שביעית, זמן ביעורם כזמן אותו המין שהוחלפו בו או שולמו בעבורו. [רמב"ם ז, ז סדר שביעית]

שדות שבעליהם לא הפקירם כדין, שנותרו בהם יבולים, לא מתחשבים בהם לחישוב זמן הביעור. [שביעית ט, ד רמב"ם ז, ד חזו"א ט, ח]

יבול של שנה שמינית שקיים בשדות אינו נחשב כמצוי בשדה לענין כלה מן השדה. אומנם ירקות שהגיעו לעונת המעשרות בשביעית אף שנגמר גידולם בשמינית ואין בהם קדושת שביעית, בכל זאת נחשבים כמצויים בשדה, וכל עוד שלא נגמרו אף הם, לא חלה חובת ביעור. [חזו"א טו, ג]

תבשיל חוקפא

אם מקפיא תבשיל באופן שיכול להתקיים זמן רב אינו חשוב כמבוער. [ש"ש עמ' צט]

יבול שלא שביעית ביעור

יבול של שביעית שהתחייב בביעור, ולא ביער בין בשוגג ובין במזיד, נאסר באכילה וצריך לאבדו. [רמב"ן ויקרא כה מהרי"ט ח"א מ"ג חזו"א יא, ו]. אם היה אנוס, יבער מיד כשיוכל, והמאכל מותר [צה"ל ז, מ]

פירות ביד נכרי

אם היה היבול בידי נכרי בזמן הביעור, לא נאסר, וביום שהגיע לידי ישראל חייב להפקירם ויכול לזכות בהם שוב והפירות מותרים. [חרדים פ' ביעור פירות שביעית שערי צדק יט, ה חזו"א יא, ז]

אוצר ידיעות

מזון ג' סעודות למי שאינו אוהב מאכל זה האם מותר לשייר?

אף אם בני הבית לא אוהבים את המאכל, ניתן להחשיבו במזון ג' סעודות אף שאינם אוהבים המאכל, מפני שהולכים לפי ריבוי בני הבית ולא לפי מי שאוכל בפועל מאחר שהם יכולים לאכול אלא שהם אינם רוצים [הגרא"ל פרי חיים גליון של"ד]

יין שנשאר משביעית א' ועכשיו שביעית ב' האם צריך ביעור אחר שכבר נתבער?

יין הקדוש בקדושת שביעית, והגיע זמן הביעור והפקירו כדין, זוכה בהם מי שזכה, ועדיין הם קיימים בשביעית הבא. צריך לחזור ולבער, כיון דפירות שביעית הם ועכשיו הוא זמן שכלה לחיה מן השדה, ולא מועיל להם ההפקר שעשה אשתקד [הגרא"ל פרי חיים גליון ש"ט]

והראב"ד לומדו מקרא ד"מן השדה תאכלו את תבואתה" (ויקרא כה, ב). ולכן המקדש דוד (נט, ב) מחדש שיש בזה שני דינים: א' מאכל אדם שתלוי במציאות האם כלה לאדם מן השדה. ב' מאכל בהמה שתלוי במציאות האם כלה לבהמה מן השדה. [וכ"מ בתוספתא פ"ז הי"ב. וצ"ב מפסחים נב, ב שמבואר שאף מאכל אדם זמן ביעורו תלוי בכלה לחיה מן השדה].

ה) האם צריך לשייר פירות כדי לקיים "מצות ביעור"?

דעת החכמת אדם הנ"ל שצריך. אולם דעת הגר"ח"ק (דרך שיחה עמ' שצא), שאין צריך, ומפני שמצוה שכל תכליתה ביעור הדבר, לא צריך לקיימה. ומה שמצינו שמשיירים פת לקיום מצות ביעור חמץ, הוא משום הברכה, שבירכו בליל בדיקת חמץ "על ביעור חמץ". [עוד יש לחלק, כאמור, שבפירות שביעית, יש מצוה של "לאכלה ולא להפסד"].

ו) מה דין הפירות בעבר זמן הביעור ולא ביעור, במזיד, שוגג, אונס?

כתב הרמב"ן (ויקרא כה, ד) דאם עיכב פירות שביעית בביתו אחר הביעור כדי לאכלן הם אסורים באכילה לגמרי, ואפשר שהאיסור הוא מדרבנן. וכן פסק החזו"ן א' (שביעית יא, ו בסדר השביעית סק"א ובקובץ אגרות ב, קסב) דאם הגיע זמן הביעור ולא ביער נאסרו הפירות ואסורין באכילה לכל אדם, וטעוניהן קבורה או שריפה ובכל דבר המאבדם ואין להם שום תקנה לבערם.

כתב בדרך אמונה (ז, לו) בשם החזו"ן א', דאם עבר זמן הביעור נאסרו בין אם לא ביערם במזיד או בשוגג. אבל אם לא ביערם באונס נחלקו הפוסקים בדבר ולא נתבאר בהדיא אם נאסרו. אבל י"א שאם לא ביערם בשוגג לא נאסרו, ולכן פסק הגר"שז"א (מנחת שלמה א, נא-זי) דמה שחז"ל קנסו הוא רק כשעבר בזדון ולא ביער הפירות אבל לא בשוגג, ולכן מי ששגג כגון שלא ידע שכבר הגיע זמן הביעור הפירות מותרים, דלא מצינו שגם בזה חז"ל קנסו שוגג אטו מזיד. מאידך גיסא הגרי"ש"א פסק (פירות שביעית פרק כ' הערה קפ"ג) דאפילו אם לא ידע שהגיע זמן הביעור או ששכח לבערם בזמנו או שלא היה עדיין שומר תורה ומצוות ולכן לא ידע שצריך לבערם נאסרו הפירות.

ז) מתי צריך לקיים מצות ביעור, דוקא כאשר רוצה לאכול מהפירות, יש לו להקדים ולבער, ובאם אינו רוצה לאכול אין צריך לבער. או שמצות ביעור היא מצוה חיובית, ובכל אופן עליו לעשות ביעור, גם אם אינו בא לאכול מאותם פירות?

יש להוכיח מגמרא פסחים (נב, א) דהוי מצוה חיובית, ובכל אופן יש לו לבער. דהנה מבואר שם, כי ההולך ממקום שכלה למקום שלא כלה או להיפך, נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם. וסוברים רש"י ותוס', שמה שנותנים עליו חומרי מקום שיצא משם הוא משום שהקובע הוא מקום הגידול, ואם שם כלה

בגדרי מצות ביעור

א) האם מצות ביעור הוא מן התורה, או מדרבנן?

נחלקו בזה הראשונים. יש הסוברים שדין הביעור בזמן שביעית נוהגת הוא מצות עשה מן התורה (רש"י ר"ה טו, א ויזמא פג, א ד"ה טבל תוספות פסחים נב, ב ד"ה עד ובחולין קכ, א סוד"ה היכא רמב"ם בפיהמ"ש לנדה דף נ"א סמ"ג עשה קמ"ח). ומה שלא מנוהו מוני המצוות בכלל התרי"ג מצוות ביאר הגר"י פערלא (ברס"ג מצוה ס"א) דלא חשיבא מצוה בפני עצמה במנין המצוות ונכללת במצות השמיטה. [עיי' מנ"ח מצוה שכח שד' הרמב"ם שמצות ביעור מה"ת, ויש חולקים בד' הרמב"ם]. מאידך דעת הרמב"ן (ויקרא כה, ז), דמצות הביעור מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא.

ב) יש לדון האם תיקנו ברכה על "מצות ביעור פירות שביעית"?

בפוסקים לא מצינו ברכה על מצוה זו.

והעירו לדעת הרמב"ם (שמיטה ז, ג) דמצות ביעור היינו לאבד הפירות ממש, אם כן יש במצוה זו מעשה כביעור חמץ, שכן תיקנו בו ברכה, ולמה לא מברכים אף בביעור פירות שביעית. וביאר הגר"ח"ק, דמה שאמרו חז"ל "כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך מן הבית" אינו בתורת תקנה שחייבין לבערו, אלא כך הדין שמה שנשאר נאסר, וא"כ לא שייך בזה ברכה בנוסח וצונו דאין בה ציווי לבערו, משא"כ בביעור חמץ כתוב בתורה הקדושה "תשביטו" בלשונו ציווי.

עוד יש לבאר, דמכיון שיש הפסד וצער לבער פירותיו האסורין לו באכילה, הדין הוא שאין מברכין על מצוה שיש בה צער [ואינו דומה לביעור חמץ דשם נעשה החמץ איסורי הנאה ואין נחשב לו להפסד וצער, משא"כ בפירות שביעית יש לו תקנה שלא יפסדו] (ברכות המצוות כתקנו עמ' תיט)

ג) האם מצוי שיהא דין ביעור גם בשנת השביעית, או רק בשנת השמינית?

משמעות הרבה מן הפוסקים שדין ביעור נוהג רק בשנת השמינית (סמ"ג עשין קע"ח או"ז שלי"ב מבי"ט ח"ג סי' מ"ה הרדב"ז על הרמב"ם פ"ז ה"ג חכמ"א בשערי צדק פ"ט). אמנם למעשה מצינו שנוהג דין ביעור אף בשנת השמיטה, בכל מאכל שכבר כלה מן השדה בשנת השביעית (רע"ב פ"ט מ"ב ובחזו"ן יא, ז). והדבר מצוי בעיקר בירקות שיש מהם שכלים בשביעית.

ד) האם "זמן הביעור" במאכל אדם ובהמה, שונה מאדם לבהמה, או שיש להם זמן שוה?

דין הביעור נלמד מהכתוב "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך", וכתבו הר"ש והראב"ד בתו"כ ששיעור זה נאמר רק במאכל בהמה. ובמאכל אדם כתב הר"ש דנדרש מקרא ד"והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה" (שמות כג, יא).

והליפין אלז?

צריך לבער את הדמים בזמן ביעורו של הפרי שמכר בדמים אלו, וכן פרי שנתפס בקדושת שביעית על ידי מכירה או חילול של פרי שביעית בו, זמן ביעורו בזמן ביעורו של הפרי שממנו נתפסה בו הקדושה. (ש"ש עמי קמט). והמקדש דוד (נט, ב) מסתפק כשהולך עם דמי הפרי ממקום שלא כלו למקום שכלו, האם חייב לבער את הדמים.

[י מהו הזמן של מצות ביעור ביין?

מצינו בחז"ל ארבע מינים שיש להם זמן קבוע לביעור, (פסחים נג, א), גפן עד הפסח של שמינית, תמרים עד פורים של שמינית, זיתים עד שבועות דשמינית, גרוגרות עד חנוכה דשמינית והוא תחילת חנוכה [כ"ה ברמב"ם שמיטה ז, י]. ודין שמן זית כדין הזיתים, ודין יין כדין הענבים [כן מוכח בירושלמי פ"ז ה"א וכ"ה במהרי"ט ח"א סי' מ"ה מ"ו שערי צדק ובחזו"א שביעית טו, ז].

"ובגפן עד הפסח" נאמרו בזה כמה שיטות: י"א עד אחר הפסח (ר"י בן מלכי צדק פ"ט מ"ב ור"ש סיריליאו סוף פ"ט). וי"א שהוא ערב פסח, וכך היא משמעות הראשונים. ובחזו"א (שביעית טו, ז) משמע שהזמן הוא יום טוב ראשון של פסח. דמקשה על המבואר שיוצא בארבעה כוסות ביין של שביעית, ואיך מצוי לו כמות זאת שהרי זה יותר ממזון שלש סעודות. ומתרץ על השאלה, שמשייר היין מדין שלש סעודות ומבואר דעתו שזמן הביעור ביום טוב.

ויש ליעץ לצאת ידי כל השיטות, שיפקיר היין שברשותו בערב פסח, ויקח כדי הראוי ג' סעודות וד' כוסות ליום טוב ראשון, וביום א' דחול המועד, יזכה לנצרך ג' סעודות להמשך החג, ובמוצאי החג יזכה בנותר.

צימוקים זמן ביעורם כזמן גפן כמבואר ברמב"ם (שמיטה ז, ד).

יא [יין שנשאר משביעית א' ועכשיו מגיע שביעית ב' האם צריך ביעור נוסף אחר שכבר נתבער בשביעית א'?

יין הקדוש בקדושת שביעית, והגיע זמן הביעור והפקירו כדין, וזכה בהם מי שזכה, ועדיין הם קיימים בשביעית הבא, בכל זאת צריך לחזור ולבער, כיון שפירות שביעית הם ועכשיו הוא זמן שכלה לחיה מן השדה, ולא מועיל להם ההפקר שעשה אשתקד. (הגרא"ל פרי חיים גליון ש"ט. הגר"ח ק שיח אמונה עמ' קסא)

יב [האם בטבך להרחיח או לעישון יש דין ביעור?

כתב במשנת יוסף (א, יח - ח) שכיון שאינו מאכל כלל אין בו חיוב ביעור.

יג [היאך ההנהגה במי שמתארח אצל מי שאינו זהיר במצות הביעור?

בדיעבד בשעת הדחק אפשר לאכול מתבשיל שהתבשל

חייב לבער. ומה שנותנים עליו חומרי מקום שהלך לשם הוא מפני המחלוקת. והקשו תוס' שם, איך נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם מטעמא דמחלוקת, ומבער, הרי כאן עדיין לא כלה. ותירצו, דכיון שחייב לבער, מבער ולא חיישינן למחלוקת. ואם נעמיד שאין זו מצוה חיובית, תחזור קושית התוס' למקומה שיכול להניחו ולא לבערו, ואם אין אפשרות כזאת, משמע כאמור שבכל אופן חייב לבער [עיי' צפנת פענח הלכות יו"ט שחוקר בזה, ועיי' שם פירוש שני בתוספות שמבואר להיפך].

אולם כתב החכמת אדם (שערי צדק יט, ח), שאם אין לו פירות בזמן הביעור, צריך לקנות כדי שיוכל לשורפם ולקיים מצות ביעור, ולצאת אף דעת הרמב"ם שביעור נעשה בשריפה ולא בהפקר. וחלקו עליו האחרונים, מפני שזה חומרא שגורמת קולא, דלשאר הראשונים שביעור היינו הפקר, א"כ כששורפו עובר על הדין שפירות שביעית מיועדים "לאכלה ולא להפסד" וכאן ששורף מפסידם [עיי' ספר השמיטה פ"ט הערה ג' בשם הגרי"ל דיסקין]. ומ"מ מבואר דעתו שמצות הביעור מצוה חיובית היא. [אולם עדיין אין ראיה שעליו לבער כל אשר ברשותו, כי אולי למצוה מספיק שיבער מין אחד, ויל"ע].

ולמעשה הובא שהחזון איש חשש לקיום מצות ביעור, ולכן היה מפקיר פירותיו בכל יום וזוכה בהם, כדי לקיים פעם אחת מצות ביעור בזמנו [הגרשז"א כתבי מעדני ארץ שביעית ט, ח]

ח [בפירות של נכרי, לדעת הפוסקים שיש בהם קדושת שביעית, האם נוהג בהם מצות ביעור?

דעת רבים שנוהג בהם דין ביעור (ר"ש סיריליאו פ"ט מהרי" קורקוס פ"ז ה"ג הביאו הכס"מ בפרק ז ה"ד). אולם הובא בפוסקים דעת רבינו שמשון הזקן, שאף שנוהג קדושת שביעית בפירות נכרי מכל מקום דין ביעור אינו נוהג בהם. וטעמו על פי הגמ' בבכורות (יא, ב) שהלוקח פירות ממורחין מהגוי מעשרן והן שלו, מפני שיכול לומר אתינא מכח גברא דלא מצית לאשתעווי דינא בהדיה, והוא הדין שפטור מביעור מטעם זה. וביאר המהרי"ט, כיון שדין ביעור הוא הפקר שהוא ענין ממוני שייך בזה לומר אתינא מכח גברא, דאילו באיסורים אין שייך טעם זה כלל (מובא במבי"ט ח"א כ"א שלי" וחי"ג נ"ה מהרי"ט ח"א סי' מ"ג הבית יוסף באבקת רוכל סי' כ"ג. ועיי' בס' תורת זרעים).

האור שמח (הלכות מאכלות אסורות פ"ח) מבאר שדין ביעור נובע מחיוב שמיטה, דהיינו מדין ההפקר שהיה על פירות אלו מעיקרא, והביעור הוא המשך דין זה, ובנכרי שאין את תחילת הדין, שהרי אין פירותיו הפקר אין גם דין ביעור. והקשה החזו"א (כה, כה) מה מדמה רבינו שמשון שביעית לתרומות ומעשרות, הרי בתרו"מ יש דרשה מיוחדת, ואין נוהג דין זה בשאר מתנות כהונה ואף לא בתרומה גדולה, ואם כן הכא נמי לא שייך האי דינא. ולהלכה יש להחמיר שנוהג דין ביעור בפירות נכרי.

ט [דמי שביעית" וכן דברי מאכל שחלה עליהם קדושת שביעית על ידי שהוחלפו ביבול שביעית, חייבים בביעור. [שביעית ז, א רמב"ם ז, ז], ויש לדון לפי מה נקבע זמן הביעור בדמים

אוצר עיונים

יש סברא להתיר היין, דהרי יש ספק שמא היה היין באוצר בית דין בזמן הביעור, ואז אינו צריך ביעור אחר כך. ואם נניח שכבר היה ברשות פרטית לפני זמן הביעור - פסח של שנה השמינית, וחל על היחיד חיוב ביעור, עדיין יש ספק שמא לא היה ליחיד זה מיין שביעית מזון ג' סעודות לכל אחד מבני ביתו, דהיינו חצי ליטר לכל

אחד במשפחה, והיה מותר לו להשאיר זאת ברשותו. נמצא שיש לנו ספק ספיקא ויש להקל, בפרט בשמיטה בזה"ז שהיא דרבנן.

בכל אופן אם אפשר לטרוח לברר ממי קיבל הבקבוק יין, ואין הפסד בדבר יש לבדוק.

עוד עצה ניתן לומר, שיכול לתת הבקבוק יין לחבירו שאינו מבני ביתו הסמוכים על שלחנו, והמקבל אין צריך לבערו שהרי אין בו יותר ממזון ג' סעודות. ואם יש בו

יותר ממזון ג' סעודות, יפקירנו המקבל בפני שלשה, ויחזור ויזכה בו ויהיה מותר לו ולאחרים. (משנת יוסף ד, כב).

עניני הפקר

יח כאשר מפקיר את הפירות, האם צריך להוציאם מביתו, ומה דין חדר מדרגות, ובפני כמה יפקיר?

כתב החזו"א: אופן ההפקר על ידי שמוציא לרשות הרבים ומניחו בפני שלשה בני אדם, ואומר פירות אלו הפקר. ולכאורה הוא הדין שאר לשונות המועילים בהפקר. דעת הגר"א (ירושלמי ט, ב), שאין צריך שההפקר יהיה בפני שלשה. ולהלכה הכריע החזו"א שאף ברשות הרבים צריך שלשה ככל דיני הפקר המבואר בחושן משפט (רע"ז, ז). ובדיעבד מועיל ההפקר גם בפני אחד.

מדברי הירושלמי משמע בדוקא שצריך להוציא לרשות הרבים ולא מספיק שמוציאם לחצר, ואם מונחים בתוך כליו לכתחילה צריך להוציאם מהכלי, דכליו זוכים לו (ב"ב פ"ה). ואם קשה לו להוציא לרשות הרבים יכול להוציאם לחדר המדרגות, מפני שהיא חצר שאינה משתמרת. והגר"ק (ד"ר"א ז, ט) הביא שהחזו"א מיקל להפקיר אף שהפירות נשארים בתוך ביתו, כשיש טירחה בהוצאת הפירות.

מכל מקום במקום טירחה שלא יכול להוציא לרשות הרבים, עדיף שיוציא מביתו לחדר מדרגות, אפילו שהוא חצר השותפים, אם אינו נעול. (הגריש"א משפטי ארץ לא, ג ועוד). אולם אם אין חתולים

בקדירתו, כיון שמן הסתם עברו כ"ד שעות מזמן שבישלו בקדירה דבר איסור, אבל דבר חריף שנחתך בסכין שבלוע באיסור, אסור לאכול.

יד השומע קידוש או הבדלה על יין הנעשה מיבול נכרי, לאחר זמן הביעור, האם יצא ידי חובתו?

דעת הגר"ק, שאינו יכול לצאת בזה ידי חובה. ובדיעבד אם שמע קידוש או הבדלה ואחר כך נודע לו שהיין היה מיבול נכרי, דעת הגריש"א שיתכן ויצא ידי חובתו. ודעת הגר"ק שצריך לחזור ולקדש או להבדיל. (שיח אמונה עמ' קנט)

טו מה כמות הפירות שהשאיר בביתו ולא ביער שעובר על מצות ביעור?

דעת הגר"ק (ד"ר"א ז, ז) שעובר על העשה רק בכזית, דאין אכילה פחות מכזית. [פחות מכזית יש בו איסור מן התורה].

דמי פירות שביעית שגם הם חייבים בביעור, שיעור האיסור בשוה פרוטה, ואפילו הם הגיעו תמורת פירות של פחות מכזית. (מנ"ח מצוה שכט)

פרי שנקנה מדמי שביעית מסתבר ששיעורו בכזית. (קיצור ד"ש עמ' קעו)

אוצר בית דין

טז האם מצות ביעור נאמרה גם בפירות שנמצאים ברשות אוצר בית דין, ומה דינם של פירות שנקנו מאוצר בית דין, ונמצאים ברשותו בזמן הביעור?

כתב הרמב"ן (ויקרא כה, ד) דאין חייבין בביעור, וכן דעת החזו"א (שביעית יא, ז) למעשה. והטעם, מפני שנחשב כמבוער ואין צריך למסור הפירות לבית דין, אלא גם הבעל הבית עצמו הוא שלוחם כמותם. וכן חנויות שהמוכר הוא שליח של הקונים, ואין כאן מוכר וקונה, אין צריך לבער כשהגיע זמן הביעור.

וכל זה כשהגיע זמן הביעור הפירות בחנות, אבל קונה שקנה ולקח את הפירות לביתו, והגיע זמן הביעור כשהפירות בביתו חייב לבער, ולכן כשקונה בזמן ספק שמא הגיע זמן ביעורו, יכוין שלא לזכות בו כדי שלא יתחייב בביעור. (ש"ש עמ' קמז)

יז קיבל יין מאוצר בית דין בתורת משלוח מנות בפורים, ומסופק אם נתקיים בזה מצות ביעור, מה יעשה?

אין צריך לחשוש שמא לא קיימו בו מצות ביעור, משום ששיווק יין זה נעשה רק לשומרי שמיטה, וסביר מאוד להניח שקיימו בו כל מצוותיו (ספר פירות שביעית פ"כ הערה קפ"ז בשם הגר"ק). עוד

אוצר עיונים

יכולים או רגילים לעלות לקומת המדרגות שלו, אין זה שונה מאם השאיר בביתו (הגרנ"ק חוט שני עמ' שנג).

יט] האם יש הבדל בין מפקיר קודם זמן הביעור למפקיר בזמן הביעור?

כן. כתב הגר"ק (צה"ל ז, כט): שמעתי בשם מרן זצ"ל דהא דצריך להוציא לחוץ, הוא דוקא במפקיר ביום אחרון, אבל אם מפקיר קודם לכן אין צריך להוציא, ובלבד שלא יחזור ויזכה בהן עד אחר זמן הביעור.

וביאור החילוק, שקודם שהגיע זמן הביעור מכיון שעדיין אין מצוה לבער הרי זה כסתם הפקר שאין מצוה לפרסמו. אבל כשהגיע זמן הביעור שיש מצוה לבער, צריך לפרסם שהפירות הפקר ולהוציאם לרשות הרבים (גבורי כח עמ' 519)

להקל, שהרי יש ראשונים שסוברים שכל דין ג' הוא רק בהפקר של קרקע ולא במטלטלין, וכדעת הרא"ש דבמטלטלין נאמן לומר פלוני אפקריה, מיגו דיכול לומר פלוני מכרה לי, ונאמן משום דחזקה מה שתחת יד אדם שלו הוא, ואף דלהלכה קיימא לן דגם במטלטלין צריך בפני ג' מכל מקום אין צריך כשרים לעדות] ולכן בדיעבד כשהפקיר בפני שלשה קטנים מהני.

יכול להפקיר בפני שלשה ידידים אף שידוע שלא יזכו בזה כמובא בירושלמי (שביעית ט, ד וע"ע באבקת רוכל סוף סי' כ"ג ושו"ת משנת יוסף ח"א סי' ל"ז ושו"ת ציץ אליעזר ח"ט סי' מ"ג). ויש מקילים שאם אין לו ידידים יפקירנו שלא בפני בני אדם, ואחר כך יפרסם ויחזור ויזכה מיד קודם שיקדמנו אחר (דרך אמונה ז, יז)

כא] פירות שהפקירם כדין בזמן הביעור, האם יש בהם קדושת שביעית לאחר ההפקר?

נחלקו בזה הראשונים, הר"ש והרא"ש (שביעית ט, ז) כתבו דפקעה קדושתם [וכ"ה ברע"ב ובמהר"א פולדא ובפאת השלחן כה, יט]. אמנם דעת התוספות (ע"ז סב, ב ד"ה יזפי ומהר"י בן מלכי צדק פ"ט מ"ב) שנשארו בקדושת שביעית.

החזו"א (יא, ו, יג, ה) כתב שאין בהם קדושת שביעית, ובסימן כ"ו בסדר השביעית כתב שיש בהם קדושת שביעית, וכן העיקר להלכה. וי"ל שאף הראשונים שסוברים שפקע קדושתיהו, אפשר שזה רק במאכל בהמה דהתם הדין כלה לבהמה מן הבית, אבל במאכל אדם יתכן שנשאר בו קדושת שביעית אף לדעתם. (ש"ש עמ' קנג)

כב] במקרה שחל זמן הביעור בשבת או יום טוב, מה יעשה?

הסתפק בדבר הקהילות יעקב אם מותר להפקיר בשבת ויום טוב (ארחות רבינו ב, עמ' שנח), ולכן יש להפקירם לפני שבת, ויכוון שאינו רוצה לחזור לזכות בפירות עד שיעבור זמן הביעור. ומכל מקום בדיעבד אם זמן הביעור בשבת ולא הפקירם לפני שבת, נראה דמותר להפקירם גם בשבת כמו כל קנין או מתנה שאסור בשבת ומכל מקום לצורך מצוה מותר, כגון באתרוג ביום טוב והקנאת טלית לחבירו לצורך מצות ציצית ונתינת כלי שאינו טבול במתנה לנכרי בשבת כדי שיוכל להשתמש בו בהשאלה.

כג] האם יש הגבלה כמה יכול לזכות מפירות שביעית, שהופקרו בזמן הביעור, והאם יש חילוק בין המפקיר עצמו לבין אחרים הזוכים בכמות הניתנת לזכיה?

כתב הגרש"ז א (מעדני ארץ שביעית, טו ד"ה והנה) שיכולים לזכות בכל הפירות שהופקרו, אפילו אם יש שם יותר ממזון שלש סעודות. וכן משמעות התוספתא (שביעית ח, ד) שסתם בזה.

במשנה ראשונה (שביעית ט, ח) כתב, שכל ההיתר לזכות בפירות שביעית מן ההפקר אלא בשביל לאכול מיד ולא כדי להצניע, ולפי זה יש הגבלה שאינו יכול לזכות בכל הפירות [וכ"ה במהר"ל דיסקין שביעית לד].

כ] דין ההפקר שבזמן הביעור, בפני מי, ומה הדין בפני נשים וקטנים, וכן אם הפקיר רק בפני בני ביתו, האם מועיל?

מקור הדין שצריך להפקיר בפני שלשה בני אדם הוא מהגמ' נדרים מה, א כדי שיהיה אחד זוכה ושנים מעידים על זכיותו [הובא טעם זה להלכה בסמ"ע רעג, י], ואם כן לכאורה צריך שלפחות שנים מתוך השלשה יהיו גדולים וכשרים להעיד, והשלישי יכול להיות קטן [כנפסק בשו"ע חו"מ רמג, ט שקטן זוכה מההפקר מבן שבע].

אולם יש לדון בזה, דהמהרי"ט (א, פה) כתב יפקירנו בפני אשתו ובניו, ולכאורה הרי הם פסולים לעדות. וכן לטעם שיהיה אחד זוכה קשה, הא כשאשתו זוכה, זוכה הוא דיד אשה כיד בעלה ואיזה הפקר הוא זה. ואפשר לדחוק, שמדובר באשה שאינה סמוכה על שלחנו, ויש לה יד לזכות לעצמה. ומכל מקום נשאר קשה שהרי פסולי עדות הם, ומשמע שאין צריך להיות בפני

עדים כשרים. ואף שהכף החיים (או"ח רמ"ג) כתב בשם המנחת פתים שצריך להפקיר בפני כשרים לעדות, לדינא יש לומר דאינו לעיכובא. וביאור הדבר מפני שהגדר בשלש אנשים שזה פרסומי מילתא, וקבעו חז"ל השיעור כפי אופן שיכול אחד לזכות ושתים יעידו, אבל אין זה עיקר הטעם ועיקר הטעם משום פרסום. [בפרט בעניינינו יש מקום

שמעתי בשם מרן זצ"ל דהא דצריך להוציא לחוץ, הוא דוקא במפקיר ביום אחרון, אבל אם מפקיר קודם לכן אין צריך להוציא, ובלבד שלא יחזור ויזכה בהן עד אחר זמן הביעור. וביאור החילוק, שקודם שהגיע זמן הביעור מכיון שעדיין אין מצוה לבער הרי זה כסתם הפקר שאין מצוה לפרסמו. אבל כשהגיע זמן הביעור שיש מצוה לבער, צריך לפרסם שהפירות הפקר ולהוציאם לרשות הרבים

אוצר עיונים

שמן המיועד למאור שיעורו לפי השימוש לצורך זמן של שלוש סעודות, ובזמנינו שלא משתמשים בשמן להדלקה רק בליל שבת, השיעור הוא כפי הרגילות להשתמש בו להדלקה בסעודת ליל שבת.

שיעור שלוש סעודות בין, דעת הקהילות יעקב שהוא שלש רביעיות יין (ארחות רבינו ג עמ' של, וכן באור לציון שביעית ג, ה). ולצורך ארבע כוסות לליל הסדר לכל אחד מבני ביתו, כמה ישייר, דעת הגריש"א (שבות יצחק עמ' קח) שניתן לשייר מלבד השיעור הנ"ל גם לצרכי בני הבית לארבע כוסות. ולכוסו של אליהו הנביא אין לשייר בשיעור הנ"ל (הגר"ח"ק תא שמע ט עמ' קכא)

בדברים שאינם מאכל, כמו פרחים או בשמים, דעת הגר"ח"ק שאין להם שיעור וחייבים לבער את כולם מן הבית בהגיע זמן הביעור. ודעת הגר"ח"ק שבעשבי בושם יכול לשייר לשימוש של יום אחד.

שיעור מזון שלוש סעודות לבהמה, הוא לפי הכמות שאוכלת הבהמה ביום שלם. (ע"פ שיח אמונה עמ' קס)

כז] אינו אוהב לאכול פירות אלו הנדרשים לביעור האם מותר לו לשייר מהם שיעור שלוש סעודות?

אף אם בני הבית לא אוהבים את המאכל, ניתן להחשיבו במזון שלוש סעודות אף שאינם אוהבים המאכל, מפני שהולכים לפי ריבוי בני הבית, ולא לפי מי שאוכל בפועל מאחר שהם יכולים לאכול אלא שהם אינם רוצים [הגרא"ל פרי חיים גליון של"ד].

כח] מי שיש לו סוגים שונים של יינות הקדושים בקדושת שביעית, האם יכול להשאיר מזון שלוש סעודות מכל מיין או לא?

דעת הגריש"א דאינו רשאי להשאיר מזון שלוש סעודות מכל סוג, דכולם נחשבים כדבר אחד. (צה"ל ז, כא).

כט] יש לו הרבה פירות שישית, האם מותר לשייר מזון שלוש סעודות מפירות שביעית הנדרשים לביעור, שהרי יש לו מה לאכול [מפירות שישית]?

מותר לו להשאיר מזון שלוש סעודות מפירות שביעית, אפילו אם יש בידו הרבה מפירות שישית. (צה"ל ז, כא).

ל] תוך כמה זמן צריך לאכול הפירות בשיעור שלוש סעודות שמותר לו לשייר מהפירות הנדרשים לביעור?

החזו"א (שביעית ט"ו סוסק"ז) הסתפק אם אותם שלוש סעודות צריך לאוכלם דווקא ביום הביעור, או אפילו למחר. ולהלכה נקטו שאין בזה הגבלת זמן (צה"ל ז, קד זיו הים שביעית ט, וסק"א הוכיח כן מדברי תוס' בזבחים עה, ב ד"ה שביעי שיכול לאכול המזון ג' סעודות ללא הגבלת זמן, וכן פסק הגריש"א הובא במשפטי ארץ פ"ל הערה 1).

במקדש דוד (סימן ד) כתב שאין להתיר זכיה לשאר הנאות אלא רק לצורך אכילה.

כד] רואה אדם מפקיר פירותיו לשם מצות ביעור, האם ראוי להימנע מלזכות, כדי שהמפקיר יוכל לחזור ולזכות?

בארחות רבינו (ב עמוד שנד) מסופר, שהקהילות יעקב כעס מאד על אלו שזוכים מהמפקירים בזמן הביעור בשביעית, ואמר בקפידא הלה מקיים מצות ביעור ובא פלוני וזוכה בזה...

וביאור הדבר, דאע"פ שזה הפקר גמור, אבל כיון שחז"ל התירו למפקיר לחזור ולזכות בפירות, וכן התירו לו להפקיר בפני אוהביו, אם כן אין זאת הנהגה נכונה שאחרים יזכו בזה. (הגר"ח"ק שיח השמיטה יג הערה קד)

כה] הפקיר פירותיו לצורך הביעור, ורואה אחד שרוצה לזכות בזה, האם יכול לומר ולדבר על ליבו שאוהבים וכד' אינם לוקחים?

דעת הגריש"א (שבות יצחק עמ' קה) שאין לומר כן, כי חסר בביעור מרשותו באופן זה.

דיני שיעור שלוש סעודות

כז] בזמן הביעור יכול לשייר שלוש סעודות לו ולבני ביתו. מה הכמות של שלוש סעודות שמשאיר לעצמו, לבני ביתו, ולאורחים - במאכלי אדם, תבלינים וכד'. וכמה משייר במאכל בהמה לבהמתו?

דעת הגר"ח"ק, שהוא כמו לענין עירובי תחומין וחצרות, דהיינו שלש וי"א ארבע ביצים לסעודה אחת, שהם 135-150 גרם לסעודה אחת, והיינו שמשאיר כך לשלש סעודות.

שיעור שלוש סעודות לבני ביתו הקטנים או באדם חולה או זקן [שמאכלם יחסית לאדם רגיל מועט], דעת הגר"ח"ק שמזון שלוש סעודות נמדד לפי דרך אכילתו של האדם אשר המזון ניתן לו. ודעת הגר"ח"ק שהוא כשיעור בני ביתו הגדולים.

אם הוא בתענית ואינו אוכל כעת, דעת הגר"ח"ק שיכול לקחת שיעור מזון שלוש סעודות, כיון שבכל רגע ורגע הוא יכול להתיר תעניתו ולאכול.

הלוקח מזון שלוש סעודות עבור תלמידי ישיבה, אורחים במלון וכד', דעת הגריש"א והגר"ח"ק שאין צריך להקנות להם, ולוקח כמספר המזומנים, והגר"ח"ק מסתפק בזה. בלוקח עבור שכניו, לא מספיק שישמור עבורם, אלא צריך גם שיקנה עבורם.

שיעור שלוש סעודות בתבלינים ושמן, דעת הגר"ח"ק שהוא כפי השיעור שרגילים להשתמש בהם לצורך שלוש סעודות.

יינות השבע

יין, מיין ענבים ומוסקטו
בפיקוח אוצר בי"ד של הגר"נ קרליין זצ"ל

ניתן להשיג את את היינות במוקדי החלוקה של משנת יוסף, מכירה לקהילה.
ובתחנות החלוקה של שליחי בי"ד קרליין כדלהלן:

וובר הרב שך 6 036169334 גרדנר בן דוד 40 0504111713 גולדשמיד צירלזון 3 035700493 גולדזנד הצבי 11 035798417 רכסים פנט הדקל 52 0504199517	אשדוד שפר שד האמוראים 5 0504116424 רחובות ברודי עזרא 48 089450679 אלעד אבלס רשבי 25 0548424760 בני ברק	מודיעין עילית נתנזון קצות החושן 24 0527631248 איילת השחר שדי חמד 21 0527631573 הסה רשבי 36 0527150750 וולף הריטבא 18 0533162438	טאוב בלוי 21 025401812 טלז סטון ניוטון הרב בלון 46 025345217 ביתר עילית גבירץ דברי חיים 10 025806826 בית שמש אינהורן אור שמש 22 0533111754	ירושלים שטיין יונה 5 משעה 9 בבוקר עד 9 בערב דותן ניסנוים 16 0526013134 פלץ הקבלן 69 026514967 הוכברג רמות פולין 52 025869183 דיסין הרשלר 18 רמת שלמה 025710564

יינות השבע מיזצרים
על ידי יקבי ציון
מהענבים המובחרים
והאיכותיים ביותר
של כרמי נטופה
וגוש עציץ